

Археологът проф. Николай Овчаров: Открих документи, които пресичат корените на македонизма

Подобни идеи ще изчезнат, когато България излезе от икономическата криза

КАТЯ МИХАЙЛОВА

Визитка

Николай Овчаров е един от най-младите професори у нас. Роден е на 19 юли 1957 г. във Велико Търново, от тригодишен прави разкопки заедно с баща си, също археолог. Става доктор на историческите науки на 43 г., а на 45 - професор. Преподава в Нов български университет и в Московския славянски университет и е старши научен сътрудник в БАН. Има издадени 18 книги и 250 статии, преведени на всички европейски езици. Най-голямото му откритие е светилището на Дионис на каменния хълм Перперикон, на 15 км североизточно от гр. Кърджали.

Снимка: МОНИТОР

- Проф. Овчаров, днес представяте последната си книга, в която има новооткрити документи, променящи изцяло представата за падането на България под османско робство. Какво открихте?

- Това са проучвания от последните 15 години, описани в книгата "Исторически приноси към средновековната и старославянската епиграфика и книжовност". Вътре са събрани около 40 мои статии, които са посветени на нови документи, надписи, ръкописни книги и т.н.. Става дума за надписи в църкви, стенописи и приписи - малките бележки в полетата на книгите. За Средновековието тези бележки са нещо като медиите днес. Това е неофициална информация, отразяваща злободневните теми, които не са намерили по различни причини място в официалната информация. Те ни дават възможност да видим събития, за които не подозираме, че са се случили.

- Разкажете някои от по-интересните неща.

- На първо място ще спомена надписът на Срацо, син на великия епикерний Срацимир, който открихме в Шумен. В него е описана последната военна акция на български владетел преди падането под турско робство. Става дума за Иван Шишман, последния български цар. При цялата турска агресия, която смазва държавата, в 1392 г. той намира сили да отвоюва, макар и за известно време,

големият още тогава град Шумен. Само няколко месеца по-късно, при ответа на турците, пада Търново, и това е вече агонията на българската държава.

- В кои държави сте проучвал неизвестните досега документи?

- Това са мои експедиции, правени освен на територията на България и в Република Македония, още когато беше Югославия, в Западните покрайнини, Русия, Турция, Грузия. По отношение на българщината бяха много важни моите 10-годишни експедиции в Македония и сега Сърбия и Черна гора, тогава още Съюзна Република Югославия. Именно там намерих много данни, особено от 17 и 18 век, в периода на турското робство, които показват има ли въобще македонци, и колко са българите, какво е съотношението между тези райони и другите български райони. Изследванията са правени в доста манастири, ще изброя няколко от тях: Лесновския манастир на територията на Република Македония, до днешния град Кратово, в Прилеп - манастира "Свети Архангели", в района на Скопие - Скопска Черна гора, и Западните покрайнини, по-специално колекцията от такива надписи по стенописите в манастира "Темска". Това е един много интересен манастир, който се намира между Пирот и Ниш и е с изцяло български характер.

- Как се отнасят сръбските и македонските ви колеги към вашите разкрития?

- Сръбските учени не признават това нещо, те говорят за сръбско или съответно македонско население и т.н. Аз направих статистика на надписите, които отбелязват името на човека, откъде той пристига, като поклонник ли е в църквата. Оказва се, че по времето, когато се създава българската нация - 17-18 век, тези райони поддържат изключително тесни връзки с вътрешността на българските земи. Например в "Темска" от 50 надписа, само един беше на човек от сръбски произход. Всички останали бяха освен на хора от местното, българско население от околността - Босилеград, Цариброд и т.н., и на такива, идващи от Пловдив, Копривщица, Калофер, Видин, Монтана, София. Все българи. В Лесновския манастир също стана ясно, че са идвали хора от днешна Западна България - районите на Перник, Кюстендил, Самоков, а почти няма хора от вътрешността на Македония - да речем, от Охрид. Тоест, районът на Щип, Кратово, т.нар. Вардарска Македония, изцяло е гравитирал около Кюстендил и Самоков.

- Какво е значението на тези открития?

- Много важно, тъй като пресича корените на македонизма и пансърбизма. Ясно се виждат очертанията на това, което на Българския Великден се превръща в Българска екзархия.

- Очакват ли остри реакции от Македония във връзка с тези открития? Навлизате в деликатна област?

- Аз съм преминал през много тежки перипетии при проучванията си. Първата ми

експедиция в Македония беше през септември 1989 г., два месеца преди да падне Тодор Живков. Тогава още съществуваше Югославия, с 2000 марки средна заплата и едно пренебрежение към българите. Първите ми няколко години бяха изключително тежки, имал съм много сблъсъци. До бой не се е стигало, но имаше много обиди. Сега македонците са омекнали. Палачинката се обърна и всеки иска да става българин. Преди 15 години никой не подозираше това, те ни се подиграваха и ни викаха руски сателити. Сега се натискат да стават български граждани. Разбира се, още има хора, които непрекъснато лаят и настояват на македонизма.

- Как ще коментирате срамната случка с боя между хората от ВМРО и ОМО-Пирин на гроба на Яне Сандански отпреди седмица?

- С Краси Каракачанов сме много добри приятели, но аз нямам активно отношение в момента по националния въпрос поради различни причини. По мое мнение за национализма не се говори, той е дело. А тук напоследък се завъдиха всякакви орди от националисти, които стават досадни, и, както виждаме, се провалят с гръм и трясък.

- Кой има интерес да подхранва сблъсъци като този на гроба на Сандански?

- Когато пътувах през 90-те години, в Скопие имах възможността да видя как се създаваше ОМО "Илинден". Имам пряко свидетелство как това се финансираше от югославските, а след 1992 г. - и от македонските служби. По това време живеех в планината Водно над Скопие, в чието подножие се намираха вилите на комунистическите първенци. Тогава успях да видя много неща, включително начина, по който заминаваха хора в Скопие, за да могат да подклаждат национализма в Пиринска Македония. С материали, брошури и, очевидно, с много пари. Няма никакво съмнение, че ОМО "Илинден" е създадено по този начин. След като хиляди хора от Македония днес искат да стават българи, за мен значението на "Илинден" се изразява единствено в крясъци и викове.

- Кога смятате, че с този въпрос ще бъде приключено?

- Когато България се оправи икономически, ще престанат и попълзновенията от страна на Македония. Със стабилизирането ни в това отношение корените на македонизма постепенно се секат.

- Свързано ли е това и с изграждането на една позитивна идея за национализма у нас? Беше ли употребена тази идея?

- Естествено, че беше. Специално от "Атака" със сигурност. Аз не виждам какъв точно им е национализмът на тях. Те са леви, комунисти, които просто използват тази идея. Няма нищо кой знае какво националистично и патриотично в техните действия.

- Като историк как мислите, че би се отразило това опорочаване на националната идея? Ще имат ли вече място в политическия живот други

такива формации, които биха искали да стъпят на тази идея?

- За съжаление, така ще стане. Гръмогласният провал на "Атака" до голяма степен може да компрометира идеята за добрия патриотизъм, за нещо, което човек без много приказки трябва да прави за своята държава. Защото дори само труда, който влагаме за страната си, това вече е патриотизъм и национализъм. А не само приказките, които са и неосъществими на всичкото отгоре. Да речем "Вън американските бази", да не се влиза в ЕС и т.н. Това са глупости. Мисля, че и те самите много-много не си вярват.

Взето отъ Стандартъ 25.04.2006 година